

Sygn. akt **III AUa 1030/15**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lutego 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Izabela Halik

Sędziowie: SSA Dorota Goss-Kokot (spr.)

del. SSO Małgorzata Aleksandrowicz

Protokolant: st.sekr. sąd. Alicja Karkut

po rozpoznaniu w dniu 18 lutego 2016 r. w Poznaniu

sprawy **M. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.**

o zwrot świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze

z dnia 18 lutego 2015 r. sygn. akt IV U 1340/13

1. oddała apelację;
2. zasądza od pozwanego na rzecz M. K. kwotę 147,60 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu odwoławczym.

del. SSO Małgorzata Aleksandrowicz	SSA Izabela Halik	SSA Dorota Goss-Kokot
------------------------------------	-------------------	-----------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15 lutego 2013 r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. dokonał rozliczenia renty ubezpieczonego M. K. w związku z osiąganym przychodem w roku 2010 i stwierdził, że łączny przychód osiągnięty przez ubezpieczonego w tym okresie wyniósł 30 612,62 zł, a zatem przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego roku (tj. 27 093,40 zł), łącznie o kwotę 3 519,22 zł. Z uwagi na powyższe oraz fakt, że renta wypłacana była w pełnej wysokości, organ rentowy stwierdził, że M. K. pobrał nienależne świadczenie rentowe w kwocie 3 519,22 zł i zobowiązał go do zwrotu tego świadczenia, jako nienależnie pobranego.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł M. K..

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania i przekazanie wniosku o umorzenie nienależnie pobranych świadczeń do rozpoznania organowi rentowemu.

Ponadto **decyzją** z dnia 18 grudnia 2013 r., znak (...) - (...), (...), nr (...), sprostowaną postanowieniem nr (...) z dnia 10 lutego 2014 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. stwierdził, że M. K. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, mająca ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 8.10.2010 r. do dnia 12.01.2011 r.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł także M. K..

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Na podstawie art. 219 k.p.c. Sąd Okręgowy połączył sprawę o sygn. IV U 283/14 do łącznego prowadzenia i rozstrzygnięcia ze sprawą o sygn. IV U 1340/13.

Wyrokiem z dnia 18 lutego 2015 r., wydanym w sprawie o sygn. IV U 1340/13, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze, Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych:

1. zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 15 lutego 2013 r., znak (...), w ten sposób, że M. K. nie ma obowiązku zwrotu pobranego świadczenia rentowego (punkt I wyroku),
2. zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 18 grudnia 2013 r., znak (...) (...) - (...), (...), nr (...), sprostowaną postanowieniem nr (...) z 10.02.2014 r., w ten sposób, że M. K. nie podlega jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą mająca ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz zdrowotnemu od 8.10.2010 r. do 12.01.2011 r. (punkt II wyroku),
3. zasądził od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. na rzecz odwołującego kwotę 240 zł plus VAT tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej odwołującemu z urzędu (punkt III wyroku).

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

M. K. urodził się w dniu (...) i posiada wykształcenie wyższe – magister inżynier automatyk.

Sąd Okręgowy ustalił, że odwołujący od 1 stycznia 2001 r. jest uprawniony do pobierania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, która została ustalona do dnia 31 marca 2014 r. i ma związek z rozpoznanymi zaburzeniami schizofaktywnymi typu depresyjnego. Ze względu na występującą chorobę M. K. był wielokrotnie hospitalizowany w różnych szpitalach psychiatrycznych oraz systematycznie kontynuuje leczenie psychiatryczne i zażywa przepisane leki psychotropowe.

Z ustaleń Sadu I instancji wynika, że odwołujący od dnia 17.08.2009 r. do dnia 7.10.2010 r. był zatrudniony w firmie (...) Sp. z o.o. w Z., gdzie osiągał wymienione wg wykazu pracodawcy przychody.

Ponadto w dniu 24.09.2010 r. M. K. zgłosił w Urzędzie Gminy Z. fakt rozpoczęcia od dnia 24.09.2010 r. działalności gospodarczej pod nazwą (...). Z tym samym dniem dokonał również zgłoszenia do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego oraz do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, składając w dniu 14.10.2010 r. stosowny formularz zgłoszenia (...) oraz jednocześnie wniosek o wypłatę zasiłku chorobowego za okres od dnia 7.10.2010 r. (niezdolność do pracy trwała nieprzerwanie do dnia 13.01.2011 r.). Odwołujący zgłosił się także do biura (...) i powiedział, że chce założyć działalność gospodarczą - przez 4 miesiące nie przedłożył jednak żadnych dokumentów dotyczących tej działalności, a w biurze był tylko raz i złożył zwolnienie lekarskie. Realizując przepisy ustawy podatkowej, J. J. przez 4 miesiące rozliczała odwołującego, z tym że nie wykazywała żadnej działalności.

Postanowieniem z dnia 13 grudnia 2010 r., wydanym w sprawie o sygn. III RNs 484/10, Sąd Rejonowy w Zielonej Górze, Wydział III Rodzinny i Nieletnich zezwolił na umieszczenie M. K. w szpitalu psychiatrycznym bez jego zgody.

Z uwagi na fakt, że M. K. dokonał zgłoszenia do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej już od dnia 24.09.2010 r., podczas gdy do dnia 7.10.2010 r. był jednocześnie zgłoszony do ubezpieczeń społecznych jako pracownik innego zakładu pracy, organ rentowy ustalił, że w okresie od 24.09.2010 r. do 7.10.2010 r. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej podlegał on jedynie obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu, zaś w okresie od 8.10.2010 r. do 12.11.2011 r. podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym (emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu) oraz zdrowotnemu, gdyż w tym czasie nie posiadał już innych tytułów do ubezpieczeń społecznych i w związku z powyższym dokonał wypłaty zasiłku chorobowego za okres od dnia 8.10.2010 r. do dnia 13.01.2011 r.

Z dniem 13 stycznia 2011 r. M. K. zgłosił w Urzędzie Gminy Z. fakt zakończenia wykonywania działalności gospodarczej, co zostało potwierdzone przez tamtejszy Urząd decyzją o wykreśleniu z ewidencji działalności gospodarczej.

Sąd I instancji ustalił, że przychód odwołującego wynikający z tytułu zatrudnienia na umowę o pracę w spółce (...) Sp. z o.o. w Z. w okresie od 1.01.2010 r. do 31.12.2010 r. wyniósł 29 339,12 zł, zaś z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w okresie od 8.10.2010 r. do 31.12.2010 r. 1 096,08 zł (co stanowi wysokość zasiłku chorobowego). Biorąc powyższe pod uwagę, łączna wysokość przychodu M. K. za rok 2010 wyniosła 30 612,62 zł.

W dniu 15 lutego 2013 r. i 18 grudnia 2013 r. organ rentowy wydał zaskarżone decyzje.

Na etapie postępowania odwoławczego, M. K. pismem z dnia 2 sierpnia 2013 r. złożył pozew o ustalenie nieskuteczności zgłoszenia przez niego faktu prowadzenia działalności gospodarczej.

W toku postępowania sądowego, Sąd Okręgowy na okoliczność ustalenia, czy zachodziła wada wyłączenia świadomości lub swobody przy złożeniu oświadczenia woli o podjęciu działalności gospodarczej przez M. K., dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy psychiatry i psychologa.

Wydana w sprawie opinia biegłych sądowych psychiatry i psychologa stała się podstawą rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego, który powołując się na treść art. 104 ust. 1 i 1a, art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, art. 18 ust. 8, art. 83 ust.1 w związku z art. 6 ust.1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej oraz art. 82 k.c., stwierdził, że w niniejszej sprawie zachodziła wada wyłączenia świadomości i swobody przy złożeniu oświadczenia woli o podjęciu działalności gospodarczej przez odwołującego M. K., gdyż w okresie składania oświadczenia woli o podjęciu działalności gospodarczej M. K. znajdował się w fazie maniakalnej choroby schizofrenii, co miało wpływ na jego zachowanie w tym okresie i powodowało, że podejmował on działania irracjonalne, nieprzemyślane i umotywowane psychotycznie.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., w wydanym wyroku zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 15 lutego 2013 r. w ten sposób, że M. K. nie ma obowiązku zwrotu pobranego świadczenia rentowego (punkt I wyroku), zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 18 grudnia 2013 r. w ten sposób, że M. K. nie podlega jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą mającą ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz zdrowotnemu od 8.10.2010 r. do 12.01.2011 r. (punkt II wyroku) oraz orzekł o kosztach procesu, zasądając od pozwanego organu rentowego na rzecz odwołującego kwotę 240 zł plus VAT tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej odwołującemu z urzędu (punkt III wyroku).

Apelację od powyższego wyroku wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., zaskarżając go w części – tj. w zakresie punktu I i III zaskarżonego wyroku i zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów postępowania - art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wadliwą ocenę dowodów przez przyjęcie, iż M. K. nie ma obowiązku zwrotu pobranej w 2010 r. renty z tytułu niezdolności do pracy, podczas gdy zebrany materiał dowodowy nie uzasadnia przyjęcia takiego stanowiska,
2. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 7, 8 i 9 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty, poprzez ustalenie, że przychód osiągnięty przez M. K. ze stosunku pracy w 2010 r. nie uzasadnia zwrotu pobranej w tym roku kalendarzowym renty z tytułu niezdolności do pracy,
3. zasądzenie niewspółmiernie wysokich koszty pomocy prawnej, udzielonej odwołującemu z urzędu, w kwocie 240 zł plus VAT.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący organ rentowy wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie I poprzez ustalenie, że M. K. ma obowiązek zwrotu nienależnie pobranej w 2010 r. renty z tytułu niezdolności do pracy w kwocie 2 245,72 zł,
2. zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie III poprzez zasądzenie na rzecz M. K. kwoty 60 zł + VAT tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

W odpowiedzi na apelację odwołujący wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Wniesioną przez organ rentowy apelację uznać należy za bezzasadną.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe, a zebrany materiał poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów, przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c. Dokonując tej oceny, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej oceny materiału dowodowego w świetle zasady sędziowskiej oceny materiału dowodowego, wyczerpująco wskazując, które dowody uznał za wiarygodne i dlaczego, a które nie, co logicznie i spójnie uzasadnił. W wyniku powyższego, Sąd Okręgowy wyjaśnił wszystkie istotne okoliczności sprawy. Z uwagi na powyższe, w ocenie Sądu Apelacyjnego wszystkie ustalenia faktyczne, dokonane przez Sąd Okręgowy, znajdują oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym, który Sąd I instancji właściwie ocenił na podstawie jego wszechstronnego rozważenia, polegającego na rzetelnej, bezstronnej ocenie wyników postępowania i ich prawidłowej interpretacji, przy uwzględnieniu zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego. W szczególności w ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy słusznie uznał, że sporządzona w niniejszej sprawie opinia biegłych sądowych lekarzy psychiatry i psychologa (k. 92 - 96), z której dowód został powołany m.in. na okoliczność stanu zdrowia M. K. w okresie podjęcia działalności gospodarczej, była przydatna do oparcia na niej rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, czego nie kwestionowała z resztą żadna ze stron postępowania.

Odnosząc się zaś do podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia przepisów postępowania - art. 233 § 1 k.p.c., wskazać należy, że wbrew twierdzeniom organu rentowego, Sąd I instancji w wydanym wyroku ustalił, że przychód odwołującego, wynikający z tytułu zatrudnienia na umowę o pracę w spółce (...) Sp. z o.o. w Z. w okresie od 1.01.2010 r. do 31.12.2010 r., wyniósł 29 339,12 zł. Zaś to, czy okoliczność ta powodowała zawieszenie prawa lub zmniejszenia przyznanego M. K. świadczenia w postaci renty z tytułu niezdolności do pracy (a w konsekwencji, czy świadczenie pobrane przez odwołującego ponad ustaloną kwotę graniczną, stanowiło świadczenie nienależne), stanowi ocenę prawną, a nie kwestię ustaleń stanu faktycznego.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny w pełni podzielił wszelkie ustalenia Sądu I instancji i przyjął je za własne, bez potrzeby ponownego ich przytaczania.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego, Sąd Apelacyjny dokonał jednak częściowo odmiennej oceny prawnej, niż Sąd Okręgowy, lecz nie wpłynęło to ostatecznie na prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu I instancji.

Wskazać należy bowiem, że organ rentowy we wniesionej apelacji trafnie podnosi, że Sąd Okręgowy pominął w swoich rozważaniach prawnych okoliczność, że przychód odwołującego wynikający z samego tylko zatrudnienia na umowę o pracę w spółce (...) Sp. z o.o. w Z. w okresie od 1.01.2010 r. do 31.12.2010 r. wyniósł 29 339,12 zł i już sam przekroczył kwotę przychodu w wysokości 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Zgodnie bowiem komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 listopada 2010 r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2010 r., stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent (M.P. z 2010 r., Nr 89 poz. 1040), wydanym na podstawie upoważnienia zawartego w art. 104 ust. 10 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 1998 r., Nr 162 poz. 1118 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o emeryturach i rentach”, kwoty graniczne przychodu dla 2010 r. wynoszą odpowiednio:

1. 27 093,40 zł - co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70 % przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

- 2.179,70 zł - od 1 stycznia 2010 r. do 28 lutego 2010 r.,
- 2.270,60 zł - od 1 marca 2010 r. do 31 maja 2010 r.,
- 2.321,50 zł - od 1 czerwca 2010 r. do 31 sierpnia 2010 r.,
- 2.238,50 zł - od 1 września 2010 r. do 30 listopada 2010 r.,
- 2.242,20 zł - od 1 grudnia 2010 r. do 31 grudnia 2010 r.;

2. 50 316,10 zł - co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 130 % przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

- 4.048,10 zł - od 1 stycznia 2010 r. do 28 lutego 2010 r.,
- 4.216,70 zł - od 1 marca 2010 r. do 31 maja 2010 r.,
- 4.311,30 zł - od 1 czerwca 2010 r. do 31 sierpnia 2010 r.,
- 4.157,30 zł - od 1 września 2010 r. do 30 listopada 2010 r.,
- 4.164,00 zł - od 1 grudnia 2010 r. do 31 grudnia 2010 r.

Zgodnie zaś § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. z 1992 r., Nr 58 poz. 290 ze zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem” (które na mocy art. 194 ustawy o emeryturach i rentach w zakresie niesprzecznym z przepisami ustawy o emeryturach i rentach nadal obowiązuje do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych m.in. w art. 106 ustawy o emeryturach i rentach, co dotychczas nie nastąpiło), organ rentowy ustala łączną kwotę dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego (obecnie zgodnie z art. 104 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach **przychodu**) i porównuje go z sumą kwot obliczonych od kwoty bazowej dla kolejnych miesięcy tego roku kalendarzowego:

1) wskaźnikiem 60%, zwaną dalej "niższą kwotą graniczną dochodu" (obecnie zgodnie z art. 104 ust. 8 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z kwotą 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego),

2) wskaźnikiem 120%, zwaną dalej "wyższą kwotą graniczną dochodu" (obecnie zgodnie z art. 104 ust. 7 ustawy o emeryturach i rentach z kwotą 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego)

i na mocy art. 104 ust. 7 ustawy o emeryturach i rentach w razie **osiągania przychodu w kwocie wyższej niż 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia** za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, **ulega zawieszeniu**. Zaś w razie osiągnięcia przychodu **w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy**, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, **nie wyżej jednak niż 130% tej kwoty**, zgodnie z art. 104 ust. 8 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach **świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia**, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 r. w wysokości 24% kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998 r. - dla emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, przy czym stosownie do treści art. 104 ust. 9 ustawy o emeryturach i rentach kwoty maksymalnych zmniejszeń, o których mowa w ust. 8, podlegają podwyższeniu, przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent w kolejnych terminach waloryzacji.

Biorąc powyższe pod uwagę, stwierdzić należy, że przychód z samego tylko zatrudnienia M. K. na umowę o pracę w spółce (...) Sp. z o.o. w Z. w okresie od 1.01.2010 r. do 31.12.2010 r., spełnia określone w art. 104 ust. 8 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach przesłanki do zmniejszenia mu świadczenia w postaci renty z tytułu niezdolności do pracy o kwotę przekroczenia, czyli kwotę 2 245,72 zł (= 29 339,12 zł - 27 093,40 zł), która to kwota nie przekracza kwoty maksymalnego zmniejszenia renty z tytuł całkowitej niezdolności do pracy obowiązującej w 2010 r. Zatem podniesiony w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 104 ustawy o emeryturach i rentach w związku z § 7, 8 i 9 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty okazał się zasadny, jednakże ostatecznie naruszenie to nie miało wpływu na prawidłowość rozstrzygnięcia, co zostanie szczegółowo wyjaśnione w dalszej części uzasadnienia.

Nadto wskazać należy, że w zakresie podjęcia przez odwołującego w 2010 r. działalności gospodarczej i zgłoszenia tego faktu do ewidencji działalności gospodarczej, a także zgłoszenia się przez odwołującego z tego tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego oraz do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, nie mógł znaleźć zastosowania przepis art. 82 k.c. dotyczący wad oświadczeń woli.

Prowadzenie działalności gospodarczej jest bowiem czynnością faktyczną, zaś zgłoszenie jej podjęcia do ewidencji działalności gospodarczej stanowi informację zgłaszaną organowi ewidencyjnemu, który zgodnie z wnioskiem dokonuje stosownego wpisu do ewidencji, który ma jednak charakter jedynie deklaratoryjny (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2011 r., sygn. II UK 377/10). Zgłoszenie i wpis do ewidencji działalności gospodarczej stanowi tylko podstawę rozpoczęcia działalności gospodarczej w rozumieniu jej legalizacji i nie jest zdarzeniem ani czynnością utożsamianą z podjęciem takiej działalności (z tego powodu wpisowi nadawano zawsze charakter deklaratoryjny, a nie – konstytutywny). Nie kreuje on również bytu prawnego przedsiębiorcy. Określanie przez przedsiębiorcę daty rozpoczęcia działalności gospodarczej, wpisywanej do ewidencji, kreuje jedynie istnienie domniemania faktycznego, że z tą datą działalność gospodarcza została podjęta i była prowadzona aż do czasu jej wykreślenia z ewidencji (por. m. in. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 25 października 2006 r., sygn. II GSK 179/06). Z uwagi na powyższe **brak jest podstaw do przyjęcia**, że zgłoszenie podjęcia działalności gospodarczej do ewidencji działalności gospodarczej oraz zgłoszenie się przez odwołującego z tego

tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego oraz do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, **stanowi czynność cywilnoprawną**, do której ma zastosowanie art. 82 k.c.

Jednocześnie wskazać należy, że na gruncie ubezpieczeń społecznych utrwalony jest pogląd, że prawo ubezpieczeń społecznych stanowi odrębną gałąź prawa w stosunku do prawa cywilnego, a jego przepisy mają charakter przepisów prawa publicznego, w których strony nie korzystają ze swoich praw podmiotowych regulowanych prawem prywatnym - kodeksem cywilnym lub kodeksem pracy, lecz w których Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizuje wobec innego uczestnika stosunku prawnego ustawowe kompetencje organu władzy publicznej. Z tego względu stosunek ubezpieczenia społecznego nie jest stosunkiem cywilnoprawnym, opartym na równorzędności jego podmiotów i wzajemności (ekwiwalentności) świadczeń, lecz uregulowanym ustawowo stosunkiem publicznoprawnym opartym na zasadzie solidaryzmu, a wynikające z niego świadczenia stron tego stosunku nie są świadczeniami cywilnoprawnymi. Wprawdzie art. 1 k.p.c. kwalifikuje sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych do spraw cywilnych, jednakże czyni to jedynie według kryterium formalnego, opartego na poddaniu ich z woli ustawodawcy zasadom i trybowi postępowania przewidzianemu przed sądami powszechnymi i Sądem Najwyższym. Poddanie to nie przesądza o materialnoprawnym charakterze spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, które wywodzą się ze stosunku o charakterze administracyjnoprawnym i z tego względu w postępowaniu przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych rozpoznawane są w trybie i na zasadach określonych przepisami prawa ubezpieczeń społecznych, a w dalszej kolejności kodeksu postępowania administracyjnego (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2007 r., sygn. II UK 106/07, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2006 r., sygn. I UK 128/06, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 września 1992 r., sygn. II UZP 17/92 i uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 1994 r., sygn. II UZP 15/94).

Z uwagi na powyższe, na gruncie niniejszej sprawy brak było podstaw do oparcia rozstrzygnięcia na podstawie przepisu art. 82 k.c., którego niewłaściwe zastosowanie – jako naruszenie prawa materialnego – Sąd Apelacyjny w granicach zaskarżenia władny jest wziąć pod uwagę z urzędu. W konsekwencji także przychód odwołującego uzyskany w 2010 r. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej winien być uwzględniony do kwoty przychodu tzw. „granicznego”, określonego w art. 104 ust. 7 i 8 ustawy o emeryturach i rentach, powodującego zawieszenie prawa lub zmniejszenie przysługującego odwołującemu świadczenia w postaci renty z tytułu niezdolności do pracy.

Niemniej jednak powyższe naruszenia prawa materialnego nie wpłynęły na prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego. Wskazać należy bowiem, że co prawda przepis art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach stanowi, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Zgodnie zaś z treścią art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach, nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 tego przepisu uważa się m.in. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczone o braku prawa do ich pobierania, co niewątpliwie miało miejsce w niniejszej sprawie. Jednakże równocześnie zauważyć należy, że z prawidłowo ustalonego przez Sąd Okręgowy stanu faktycznego wynika, że odwołujący od lat cierpi na schorzenia psychiatryczne, zaś z wydanej w sprawie opinii biegłych lekarzy psychiatry i psychologa wynika, że w czasie zgłoszenia podjęcia działalności gospodarczej znajdował się on w fazie maniakalnej choroby schizofrenii, co miało wpływ na jego zachowanie w tym okresie i powodowało, że podejmował on działania z wyłączeniem świadomości (irracjonalne, nieprzemysłane i umotywowane psychotycznie). Z uwagi na powyższe uznać należy, że odwołujący – mimo formalnego pouczenia go przez organ rentowy w decyzji z dnia 2 marca 2001 r., przyznającej mu prawo do renty, o braku prawa do pobierania świadczenia w razie wystąpienia okoliczności powodujących zawieszenie prawa do renty albo wstrzymanie wypłaty lub zmniejszenie wysokości świadczenia - w rzeczywistości, ze względu na wystąpienie u niego choroby wyłączającej świadome podejmowanie decyzji, był pozbawiony świadomości treści tego pouczenia, co w okolicznościach niniejszej sprawy należy uznać za brak istnienia prawidłowego pouczenia odwołującego o okolicznościach powodujących nienależność pobieranego świadczenia.

W konsekwencji stwierdzić należy, że w niniejszej sprawie nie został w rzeczywistości spełniony określony w art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach warunek żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w postaci skutecznego pouczenia o braku prawa do pobierania spornego świadczenia. Z uwagi na powyższe, rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego, zawarte w zaskarżonym punkcie I wyroku, w którym Sąd ten zmienił zaskarżoną decyzję z dnia

15 lutego 2013 r., znak (...), w ten sposób, że stwierdził, że M. K. nie ma obowiązku zwrotu pobranego świadczenia rentowego, jest ostatecznie – mimo podania częściowo błędnej podstawy prawnej – prawidłowe.

Odnosząc się zaś do podniesionego w apelacji zarzutu zasądzenia w zaskarżonym punkcie III wyroku niewspółmiernie wysokich kosztów pomocy prawnej, udzielonej odwołującemu z urzędu, w kwocie 240 zł plus VAT, wskazać należy, że organ rentowy nie przedstawił w apelacji żadnych konkretnych zarzutów ani naruszenia konkretnych przepisów postępowania w tym zakresie, wskazując jedynie ogólnikowo, że kwota ta jest niewspółmierna z racji nieprawidłowości merytorycznego rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego we wskazanym w apelacji zakresie. Z uwagi na brak powołania właściwych przepisów prawa procesowego, które rozstrzygnięcie Sądu I instancji narusza (a którymi to zarzutami Sąd II instancji jest związany), zarzut ten należy uznać za chybiony.

Kierując się powyższymi względami, **apelację należało uznać za bezzasadną i na podstawie art. 385 k.p.c. oddalić, co uczynił Sąd Apelacyjny w punkcie 1 wydanego wyroku.**

Orzeczenie o kosztach zawarte w **punkcie 2** wyroku znajduje swoje uzasadnienie w treści art. 98 § 1 i 3 i art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 2, § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 11 ust. 2 w zw. z § 5 w zw. z § 17 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r., Nr 163 poz. 1349 ze zm.).

del. SSO Małgorzata Aleksandrowicz	SSA Izabela Halik	SSA Dorota Goss-Kokot
------------------------------------	-------------------	-----------------------